

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

FRI301
Kandidatuppsats, 10 poäng
41-60 poäng
2004-08-26

Offentlig och ideell i samarbete

Stefan Andersson

Handledare:
Ulf Torper

ABSTRACT

Arbetets art:

Sidantal:

Titel:

Offentlig och ideell i samarbete

Författare:

Stefan Andersson

Handledare:

Ulf Torper

Datum:

040826

Sammanfattning:

Min uppsats är grundad på intervjuer gjorda med företrädare för föreningslivet och offentliga förvaltningar. Syftet har varit att undersöka vilket lärande som behöver utvecklas mellan offentlig förvaltning och ideell förening i en samarbetsituation.

Arbetet genomförs med utgångspunkten i funktionshinderades fritid. De som intervjuats är de som genomför själva samarbetet. Orsaken till att jag valt just denna utgångspunkt att samarbete i just denna situation kan ha långtgående betydelse och känns därför meningsfullt.

Viktiga förutsättningar för ett samarbete är stöd, förankring och ömsesidighet. Viktiga lärdomar är att det ger avlastning, ger möjlighet till fler aktiviteter, arbetet ges en annan dimension, skapar möjligheter för ett bra liv. En process för lärande måste genomföras både utifrån ett individperspektiv och ett socialt perspektiv. Det sociala perspektivet måste delvis innefatta organisationens olika delar och övrig personal eller medlemmar

Nyckelord:

Ideell, Offentlig, Samarbete, Samarbetsinlärning

Innehållsförteckning

Inledning

1. Syfte

1.1 Pedagogiskt perspektiv

2. Teori

2.1 Sökning litteratur och tidsskriftsartiklar

2.2 Läget på forskningsfronten

2.3 Samarbete och lärande

2.3.1 Olika samarbetsformer

2.3.2 Samarbetsinlärning

2.3.3 Betingelser för samverkan

2.3.4 Lärande i ett socialt och i ett individuellt perspektiv

2.4 En teoretisk ram

3. Metod

3.1 Urval

3.2 Intervjuerna

3.2.1 Guiden

3.2.2 Utskrifter och bearbetning

4. Resultat

4.1 Organisationerna

4.1.1 Anknytning en till huvudfrågorna

4.1.2 De ideella föreningarna

4.1.3 De offentliga förvaltningarna

4.2 Personerna

4.2.1 Hur besvarar intervjupersonerna huvudfrågorna

4.2.2 Det gav resultat - effekter

4.2.3 Tydliggörande av mål

4.2.4 Förankringen

4.2.5 Nätverksbyggande

4.2.6 Flera dimensioner på tid

4.2.7 Nyttä

4.2.8 Människan och samarbetet-trygghet,vård och stöd

5 Diskussion

5.1 Resultat

5.2 Förutsättningar

5.3 Process

5.4 Metod

6 Avslutning

Referenser

Bilaga 1 a

Inledning

För att erbjuda och utveckla möjligheter för exempelvis funktionshindrade till en varierad, innehållsrik och meningsfull fritid behövs ofta samarbete. Ansvaret för detta kan vila på kommuner och/eller landsting-/regionverksamhet som tillsammans med organisationer i egenskap av föreningslivet skall förverkliga detta.

Orsaken till att jag väljer att ta utgångspunkten i funktionshindrades fritid, i det här arbetet, är att det är extra betydelsefullt för en person med funktionshinder. Det är här viktigt med en bra samverkan. Generellt har den funktionshindrade mer fritid och den specifika fritidsaktiviteten kan ofta ha mycket stor betydelse jämfört med icke funktionshindrade. Det är exempelvis inte lika lätt att själv byta aktivitet på grund av sitt funktionshinder och det är inte heller alla verksamheter som är lämpliga eller anpassade för personer med funktionshinder. Utbudet är mer begränsat och detta gör betydelsen av ett framgångsrikt samarbete viktigt.

Till viss del kan konstateras att de äldre funktionshindrade deltar i mindre utsträckning i olika fritidsaktiviteter eller är medlemmar i föreningar i något mindre utsträckning än befolkningen i övrigt. En konsekvens av detta är att vissa grupper av funktionshindrade, inte har möjlighet att till exempel röra sig ute i fria naturen så mycket som befolkningen i gemen. Att gå på restaurang är inte lika vanligt som i befolkningen i övrigt. Medlemsantal i föreningsliv är i paritet med befolkningen i övrigt men deltagande i mötesaktiviteter är mindre. Ett varaktigt fritidsintresse kan betyda mycket för en persons livskvalité och det är viktigt att se hela livssituationen. Det är också av det skälet viktigt att bearbeta fritidsområdet för att kunna ha kvar aktiviteter och intressen upp i åldrarna.

De yngre skiljer sig i princip inte åt från befolkningen i övrigt. Sammantaget är situationen för funktionshindrade ungdomar bättre än för de som är äldre. Detta visas i ULF 97 (SCB)

Själva aktiviteten har ett egenvärde men det har också betydelse på ett annat plan. Närheten till samhället eller världen utanför en institution eller en specialskola blir starkare och mer påtaglig. Möjligheten till gemenskap ökar och isoleringen kan bli mindre framträdande. Många funktionshindrade behöver stöd och vård av offentliga institutioner och detta påverkar givetvis livet för en funktionshindrad på många sätt. Den tydliga arbetsdelningen i exempelvis olika professioner och olika organisationer som har ansvar för sin del av det arbetet är påtaglig för många funktionshindrade. Så här diskuterar Boklund (1995) vad arbetsdelning är för något.

”Måste det alltid vara så att varje yrkesverksamhet är så snäv att den bara kan hantera begränsade, klart avgränsade arbetsuppgifter? Denna fråga berör vad som inom sociologin kallas *arbetsdelningen* i det moderna, industrialiserade samhället” (Boklund, 1995, s 61)

Det kan krävas en hel del samordning och samarbete för att se individens totala situation. Välfärdsstatens grundpelare är vårt socialförsäkringssystem, sjukvård, arbetsmarknadsåtgärder med mera.

Nödvändigheten av att samverka mellan olika institutioner för att uppnå effektivitet och medvetenhet om varandras insatser diskuteras i Danermark (1999). Fritidssektorn som organisation nämns nästan inte ofta i dessa sammanhang. Men den har en annan styrka, som inbegriper möjligheten att vara flexibel och dynamisk jag skulle vilja bidra till att belysa.

Med utgångspunkt i ovanstående kan jag fundera kring hur fritidsaktiviteter kan bidra till ett meningsfullt liv. Inte nödvändigtvis med en offentlig fritid utan kanske en fritid som sträcker sig utanför det offentliga området och som kan bidra till något mer än enbart aktivitet. Kanske kan föreningslivet med dess flexibilitet och engagerade ledare, vara den kraft som kan påverka en funktionshindrads liv i positiv riktning. Ge möjlighet till aktivitet, social samvaro och bryta isolering.

Att fritid inte bara är en aktivitet har visats på i ett examensarbete av Westberg o Nordström (2002). Där framhåller de tillfrågade föräldrarna att fritid också är livsträning. Efter att ha konstaterat att de definitioner författarna gjort inte räcker för att beskriva hur föräldrarna ser det hela säger de:

”Denna studie visar att föräldrars uppfattningar om fritid har en annan betydelse, därför kallas fritid för livsträning. Fritid enligt en förälders beskrivning, träning till fritid för barnet och att all aktivitet är ett arbete. Fritidsverksamhet och skola skall inte åtskiljas utan följa samma pedagogik. Beskrivningen kan liknas vid ett holistiskt synsätt, där arbete och fritid inte går att åtskilja.” (Westberg o Nordström, 2002, s 12)

En intressant iakttagelse i detta sammanhang är att fritidsområdet har lagstöd till viss del i detta sammanhang. Lagen om stöd o service till vissa funktionshindrade, SFS 1993:387, anger i §15 punkt 5 att kommunen har till uppgift att verka för att kultur- och fritidsutbudet blir tillgängligt för funktionshindrade. Här finns ett verktyg för att hävda fritidsintressets betydelse och användbarhet.

Paragraf nummer 10 i nämnda lag ger dessutom möjlighet för den enskilde att få en personlig plan för sin situation. I det sammanhanget kan även personens situation på fritiden beaktas.

1. Syfte

Syftet är att belysa vilket lärande som behöver utvecklas mellan offentliga befattningshavare och den ideella föreningens representanter, i ett samarbete, för att resultatet skall bli så bra som möjligt.

Mina huvudfrågor är:

Hur kan organisationer eller dess företrädare lära sig att samarbeta?

Vad behöver de inblandade lära sig?

Vad lär sig personerna av samarbetet ?

1.1 Pedagogiskt perspektiv

Samhälleliga omständigheter förändras och därför behöver nya verksamheter formas för att passa in. Pedagogik handlar om att se verkligheten, det som sker och fundera kring hur individen förhåller sig till detta. Att då identifiera ett område som betydelsefullt och lära människor att närma sig detta är en utmaning. Gustavsson (1996) beskriver det som ett centralt problem i pedagogiken är att förstå förhållandet mellan objektet och subjektet. Lennart Svensson (2004) är inne på samma sak.

”Dessa aktiviteter och verksamheter, dvs praktisk pedagogik, handlar om befrämjande av utveckling av vissa kvaliteter i människans relation till sin omvärld” (Svensson, 2004, s 1)

Hur kan jag genom min uppsats öka kunskapen om betydelsen av utbildning om begreppet samarbetet. Ja det är det som är min uppgift. Jag vill inte arbeta med att få fram enbart en metod för hur en eventuell utbildning skall ske. Jag vill som L Svensson uttrycker det i detta citat något mer och djupare.

”Denna utvidgning har lett tillbaka till pedagogikens helhet av förutsättningar, metoder och resultat, vilket har skett i takt med att synen på pedagogik som vetenskap har förändrats” (Svensson, 2004, s 9)

2. Teori

2.1 Sökning litteratur och tidskriftsartiklar

Beträffande sökning av litteratur har jag använt mig av Lovisa (Lunds universitetsbiblioteks sökmotor) och Libris. Orden jag har sökt på är samarbete, samverkan, samarbetsinläring cooperating-cooperation med tillägget learning samt cooperative learning, active learning, aktivt lärande, aktivitetsinläring. Det var inga problem att hitta titlar med anknytning till samarbete o samverkan, det fanns massor. Dock var det lite mer problematiskt när den pedagogiska kopplingen användes.

När jag sökte tidskriftsartiklar, främst i Elin fann jag många svar på de engelska uttrycken (se ovan).

Denna sökmotor hanterar inte svenska eller har svenska tidskrifter on-line.

I Artikelsök så fann jag en hel del titlar efter att ha sökt på ovanstående svenska ord. Jag har också använt sökmotorn www.google.com och den har gett mig vissa resultat. Genom att leta tidskriftsartiklar på Social o beteendevetenskapliga biblioteket i Lund, fann jag vissa aktuella svenska forskningsartiklar.

Som tidigare nämnts fick jag många träffar på mina sökord och det finns många exempel på litteratur som handlar om samverkan. Mitt mål var att komma nära pedagogiken i mitt sökarbete. Detta ledde mig fram till Samarbetsinläring av två finska författare och jag förstod genom den referering till undersökningar i andra länder som fanns där att det inte var något obekant område för pedagoger eller skolvärlden. Dock kunde jag inte finna någon annan litteratur på svenska. Här är ju en brist då jag säkert skulle klarat av den engelska texten men jag bedömde att det skulle ta lång tid, så jag slutade där. Jag fann emellertid annan litteratur främst genom att studera andra rapporters litteraturlistor och bedömde dessa som delar i det jag ville beskriva. Den ena handlade om formen för samarbetet och den andra förhållandet på ett beteendeplan mellan två personer i en samverkanssituation. Dessa kändes som gedigna arbeten, välanvända av andra. Nu efteråt så funderar jag kring vad det är som gör att det fanns massor av titlar om

samarbete, samverkan men ingen som jag bedömde gå lite djupare i problematiken. Jag tror att jag bedömde dessa som alltför beskrivande och jag ville ha fler som förklarade skeenden. Kanske är PBL – problembaserat lärande något som kan liknas vid den Samarbetsinläring som tidigare har referats till. Det går ju också ut på att systematiskt arbeta i grupp och därför inställer sig frågan om det finns andra ord och uttryck som används när det gäller samarbete som jag inte känner till. Rent generellt har jag sökt omkring begreppet samverkan istället för att söka med utgångspunkten i offentlig eller ideell

2.2 Läget på forskningsfronten

Att inte samverkan är någon ny arbetsform framgår också klart och tydligt när man studerar Socialmedicinsk tidskrift två temanummer från mitten på 80-talet. Flera resultat från undersökningar och diskussionerna om betingelserna för samverkan är beskrivna och diskuterade. Här ett citat som belyser beslutsfattarnas syn på detta:

”I alla länder har detta också resulterat i generella politiska rekommendationer om att man måste eftersträva mer samverkan, mer s k helhetslösningar” (Westrin, 1986, s 280)

Välfärdssamhällets organisation kräver samverkan. Jag finner också att en dagsaktuell debatt pågår och jag hittar spåren i följande citat:

”För tio år sedan frågade kommunerna. Varför skall vi samarbeta ? Idag frågar de: Hur ska vi samarbeta.” (Kommun Aktuellt 11/04)

Detta säger Åke Sahlin, chef för Höglandets kommunalförbund som i och för sig refererar till kommunernas behov av att samverka inom olika områden. I tidigare exempel handlade det om hur sjukvård, försäkringskassa och ex socialtjänsten skulle klara av sina uppdrag. Organisationen i kommun och landsting har ju också under denna tidsperiod genomgått stora förändringar. Aktualiteten i ämnet samarbete går dock inte att ta miste på.

Danermark (1999) berättar att området samverkan är relativt outforskat trots att en stor vardagskunskap finns. Det har också förekommit på olika sätt under lång tid och han påpekar:

”Visserligen har det förekommit samverkan under en lång tid, men det är först under de senare åren som det kommit att bli något av ett imperativ inom den offentliga sektorn” (Danermark, 1999, s 31)

Jag betraktar ovanstående situation som intressant att känna till då den undersökning som jag gör här också är en del av, eller i princip en del av den offentliga sektorn i Sverige. Jag tar ju halva min utgångspunkt i det offentliga livet och den påverkan och det tryck som här kommer från politiskt håll är tydlig. Att samverka utanför de organisatoriska ramar som uppställs av kommun o landsting. Att företrädare för stat, kommun och landsting förordar och ser ett samarbete här som möjligt är väl följande uttalande, från fd socialminister Gertrud Sigurdsen, ett exempel på. I Socialmedicinsk tidskrift från 1986, nr 7-8 i en artikel med titeln ”Samverkan – möjligheter och hinder”. I stycket ”Folkrörelsernas och de anhörigas roll” skriver hon:

”Vi glömmar så ofta bort de kringresurser som finns i våra folkrörelser. Dessa kan ofta göra en stor insats både i det förebyggande arbetet och i efterbehandlingen. Om människornas behov av gemenskap tillgodoses så kanske detta många gånger kan vara ett mycket bättre recept än nervlugnande medel” (Sigurdsen, 1986, s 367)

Ovan har beskrivits att medvetenheten om nödvändigheten av samarbete i det moderna Sverige är stor, omfattande och välkänd. Stenberg (1999) är dock ganska kritisk i följande citat där hon tar fasta på att politikernas medvetenhet om situationen inte har resulterat i någon mer utvecklade forskning om hur samarbete skall gå till utan mer om att samverkan skall ske.

”1997 kom mycket tydliga signaler från regering och departement om att de offentliga organisationerna skulle samverka, i form av direktiv (Proposition 1996/97:63) och regleringsbrev. Flera större konferenser hölls där regeringsföreträdare, företrädare för departementen och socialstyrelsen talade sig varma för samverkan. Samtidigt hade man mycket få svar att ge till lokala politiker och organisationsföreträdare om hur det skulle gå till eller hur man skulle hantera motsägelsefulla uppdrag och regler” (Stenberg, 1999, s 82)

Med titeln ”Organisationslogik i samverkan” har Rebecca Stenberg studerat imaginärt organiserande av offentliga aktörer. Sammanfattningsvis fann hon att olika organisationer och aktörer hade större olikheter på olika nivåer inom företaget än mellan de olika företagen. Det är alltså mer troligt att två chefer förstår varandra oavsett organisation (offentliga) än att en chef och en mellanchefer i samma organisation. Hon fann också att ur ett socialpsykologiskt perspektiv var skillnaderna i de olika organisationerna en förutsättning för en utveckling, en dynamisk utveckling. Hon beskriver just olikheternas fördel så här:

”När det gäller såväl människor som organisationer, hävdas här att olikheter och skillnader i organisationslogik, synsätt och kultur är en av förutsättningarna för att samarbete respektive samverkan ska vara meningsfull” (Stenberg, 1999, s 223)

I rapporten ”Olikheter som berikar” tar Ann Boklund fram en teoretisk grund till sitt arbete med den rapport hon lade fram 1995. Hon berättar om det teoretiska perspektivet utifrån bland annat Bengt Berggrens modell som även jag använder, se nedan. Hon går dock vidare och undersöker även ett flertal andra aspekter, än form, i sin rapport ex samarbetets innehåll, organisationsteoretiska och kultursociologiska utgångspunkter.

Slutsatserna i hennes arbete blir att olikheter inte behöver vara hindrande för samarbetets utförande snarare tvärt om, de ger istället näring. Detta framhålls dessutom också i hennes titel. Hon finner en svårighet i att bestämma vilken form samarbetet skall ha. Det måste bestämmas utifrån varje specifik förutsättning.

Både Stenberg och Boklund hävdar att olikheterna inte utgör ett direkt hinder för samarbete. Det verkar istället som att stödet för samarbete och att meningsfullheten ökar när det är olikheter som är på arenan. Det som är viktigt däremot att det är den uppgift man samarbetar kring och samarbetspartnern är tydligt urskiljbar.

Ulla Pettersson (1999) har utvärderat tre års arbete i Centrum för Samverkan i Flemingsberg. I sin slutdiskussion diskuterar något intressant och spännande och det är att klienterna är mycket nöjda trots att utvärderingen visar på en hel rad brister. Så här resonerar hon om detta:

”Det finns inga säkra svar på den frågan, men en förklaring kan naturligtvis vara det goda bemötande som klienterna uppfattar att de får. De får tillräckligt med tid, får uttrycka sina önskemål och har stor tilltro till att de skall få den hjälp de behöver” (Pettersson, 1999, s 61)

Författaren avslutar sitt arbete med att formulera tre allmängiltiga slutsatser om samarbete i den form som genomförts i Flemingsberg. Det är för det första att det inte går att tvinga fram samarbete och lyhördhet krävs från båda sidor. För det andra att samsamarbetsformer utvecklas som möjliggör ett samarbete som inte trotsar lagen och för det tredje att personalens intresse eller motiv för ett samarbete också är avgörande. Hon gör i sin teoretiska genomgång en skillnad mellan formell och informell samverkan. Hon hänför den formella samverkan till de strukturella faktorerna i situationen för samarbetet och de informella är mer knutna till individens förutsättningar och känslor för det hela. Den uppdelning som här görs ser jag även i min uppsats här. Jag försöker att ha det i åtanke när jag gör min diskussion och kanske hamnar jag i en liknande situation som Ulla Pettersson här beskriver

”I den här utvärderingen har huvudintresset varit samverkan i praktiken, vilket inte utesluter strukturella och informella faktorer i övrigt” (Pettersson, 1999, s 15)

Inga Andersson, skolpsykolog har i ”Samverkan för barn som behöver är” författat en handbok för lärare där hon beskriver hur olika problem i skolarbetet kan lösas. Utgångspunkten tar hon i systemteoretiskt tankesätt vilket innebär att problem som uppstår uppstår i samspelet med andra människor. Det är inte de enskilda som ensamma står för de förändringar eller det som sker. Det sker en förändring som påverkar alla som är berörda av den situationen.

Andersson (1996) diskuterar olika samspelelement utifrån ett kommunikativt förhållningssätt baserat på likhet eller skillnad. Det finns i detta fall två mönster för den kommunikationen – en symmetrisk och en komplementär. Om det definieras som det ena eller det andra bestäms ibland av den situation skeendet tar sin utgångspunkt i. Komplementära situationer kan vara läkare-patient eller liknande och Symmetriska kan inrymma mer av tävlingslika inslag. Den komplementära igenkänns på att den strävar efter olikhet eller göra skillnaderna stora. Den symmetriska innebär att försök till överträffa motparten exempelvis. I SOU 1995:142 diskuteras definitionen på vad Samarbete, Samverkan och Samordning egentligen innebär. Rapporten är en del av Storstadskommitténs betänkande och handlar bland annat om att undanröja hinder för samverkan. I den diskussion som förs i materialet diskuteras samverkan på det lokala planet och med perspektivet på bland annat de ideella organisationernas medverkan. Definitionen för Samarbete är att det sker på ett personligt plan, Samverkan sker på organisationsnivå och Samordning är när olika verksamheter organiseras genom ekonomiska principer. Ett annorlunda perspektiv jämfört med Berggren nedan.

I utredningen blir resultatet att nya verksamhetsformer måste formas på lokal nivå. Den politiska förankringen är mycket viktig och inriktningen bör utgå från en helhetssyn på människans behov som leder till individuell planering. Detta är ett arbete med samarbete som grund för att minska utslagning och här förs det ideella föreningslivet fram som en konstruktiv part.

”Utanför det etablerade samhällets organisationer och myndigheter kan också nya idéer och ny kraft sökas. Frivilligorganisationer och självhjälpsgrupper kan ge impulser till nytänkande” (SOU 1995:142, s 84)

2.3 Samarbete och lärande

2.3.1 Olika samarbetsformer

I mitten på 70-talet diskuterades utveckling av den psykiatriska vården i Sverige. Utgångsläget var att ett ökat samarbete krävdes med de partners med vilka psykiatrin skulle kunna tänkas samarbeta. I dessa återfinns offentliga organisationer men även ideella organisationer i form av konsument- och/eller patientorganisationer. Ur den princip-plan som antogs i detta sammanhang formades den modell för samarbetsformer som jag här nedan redogör för. Det är Bengt Berggrens modell som återfinns i SPRI-rapport 107/82, Psykiatri i omvandling, bilaga 5.

Den utgår från fyra olika samarbetsformer mellan organisationer.

*Koordination eller samordning, där huvudsyftet är att kommunicera med varandra så pass mycket så att verksamheterna kan fungera utan störningar. Dessutom är en av innebörderna i koordinationen att motpartens arbete förstärks. Ansvar eller någon diskussion av djupare art beträffande mål med koordinationen diskuteras inte.

*Kollaboration eller samverkan innebär att parterna arbetar med en gemensam referensram och målsättning kring en specifik uppgift. Här krävs att båda parterna deltar i en måldiskussion och att behörighet och förmåga ligger på en likartad nivå. Ansvaret är eller kan vara lika delat mellan parterna.

*Integration eller sammansmältning benämns verksamheterna då arbetet som utförs syftar smälts samman till en enhet, med exempelvis samma organisation och fysiska förutsättningar. En krävande modell som kräver mycket av de båda inblandade parterna. Denna modell torde också innebära en ny identitet för de personer det berör

*Konsultation eller samråd fungerar som så att motparten är verksam i den andra organisation och bidrar där med exempelvis expertkompetens. Det här är ett sätt att arbeta som kan undanröja en del hinder i form av att exempelvis farhågor att verksamheten skall försvinna upp i något annat eller att någon skall kunna utöva förändringstryck i den egna organisationen. Här kan den ena parten agera utifrån sina specifika kunskaper och när det uppdraget är klart dra sig tillbaka. Påverkan eller kravet på exempelvis ömsesidighet behöver inte diskuteras i så stor utsträckning.

2.3.2 Samarbetsinläring

I Sahlberg, Leppilampi (2002) diskuteras Samarbetsinläring. Arbeta i grupp för att nå ett gemensamt mål. Målet i det här fallet handlar om att alla i gruppen och respektive individ skall lära sig mer och bättre. De skiftande mångfacetterade krav som ställs i ett komplext samhälle ställer krav på att kunna arbeta målinriktad i grupp.

”Men i en snabbt föränderlig värld är det nödvändigt att människor har bättre förmågor än tidigare att agera och klara av nya situationer gemensamt och med stöd av varandra”
(Sahlberg & Leppilampi, 2002, s 70)

Effekterna av att själva samarbetsinläringen blir effektiv, ger också andra effekter i form av ökad självkänsla, samarbetsfärdigheter och motivation. Alltså något mer än enbart den kunskap som lärs in genom denna metod.

De principer denna metod byggs på är:

**En för alla, alla för en.* Individen är ansvarig för gruppen och gruppen är ansvarig för individen.

**Mångsidig och öppen interaktion.* Tillfälle till dialog, diskussion och att se varandra

**Individuellt ansvar.* Eget ansvar att det som alla medlemmar i gruppen kan, det kan också jag.

**Utvärdering av gruppens arbete och inläring.* Reflektion

**Identifiera och utveckla färdigheter för samarbete.* Dessa färdigheter skall övas likväl som de rent kunskapsmässiga målen.

I en undervisningssituation (skola) är ju förhållandet annorlunda jämfört med mitt exempel där två företrädare för organisationer skall samverka. Dock tycker jag att det centrala, hur lärandet skulle kunna gå till och att effekterna av förhållningssättet ger dokumenterade resultat som gynnar ett samarbete i sig är det viktiga. Jag bör kunna ha nytta av detta trots att min lärsituation inte ser likadan ut.

”Samarbetsinläring har varit föremål för intensiv forskning i USA, Kanada, Israel, Tyskland och England” (Sahlberg & Leppilampi, 2002, s 88)

Att arbeta med Samarbetsinläring kräver att de grundläggande principerna, se ovan, används i hela arbetet och ett krav är dessutom att en noggrann planering sker. Det krävs bland annat för att grupperna som samarbetar helst skall vara heterogena. Det är önskvärt med ex olika personlighetstyper i en grupp. Författarna, Sahlberg o Leppilampi hänvisar också till att området Samarbetsinläring är mycket väl undersökt i ett flertal länder i nordamerika och europa. Effekterna är tydligast för de medelmåttliga och svaga eleverna.

2.3.3 Betingelser för samverkan

Kristina Humble och Ulf Jansson (1980) arbetar med idéer om en teori om samverkansbetingelser. Det som gör den intressant att använda för min del är att den är inriktad på förhållandet mellan de individer som samverkar. De närmar sig här samverkan utifrån ett beteendeperspektiv, inte organisation eller något annat. Så här beskriver författarna sin modell:

”Modellens centrala idé avspeglas i en uppdelning mellan s k objektiva och subjektiva samverkansbetingelser och i en tentativ hypotesbildning om hur dessa betingelsers samspel antas påverka samverkansbeteendet” (Humble & Jansson, 1980, s 2)

Central del i de objektiva samverkansbetingelserna är samverkansuppgiftens natur och i de subjektiva yrkesidentiteten. Nu skall vi titta lite närmare på de objektiva och subjektiva betingelserna.

Den övergripande och mest tongivande frågan när det gäller de objektiva betingelserna är som nämnts ovan arbetsuppgiftens natur. Den bör bygga på en artikulering av följande tre delar mål, teorier och metoder/arbetsätt. Är dessa tydligt artikulerade, är detta det som gynnar arbetet allra mest.

Arbetsuppgiften måste alltså kunna identifieras och förhållandet mellan målet, medlen och den teoretiska kopplingen kunna urskiljas för att ett framgångsrikt arbete skall kunna bli verklighet.

Förutom detta så är även yttre samverkansbetingelser såsom arbetsorganisation, geografiska faktorer, resurser och liknande en förutsättning för framgång. Är dessa av god kvalitet så är chansen större för ett lyckat resultat likaväl som en väl artikerad arbetsuppgift ger större möjligheter än i en situation där det är sämre förutsättningar.

En tredje del är de betingelser som påverkar den ömsesidiga kännedomen. Det som finns tillgängligt och som kan användas för att informera och utbilda motparten om den andra partners område. Information, utbildning och olika former av orienteringsmaterial.

Genom denna uppdelning i tre olika huvudavsnitt för objektiva betingelser formas en professionell roll tillägnad den person som skall arbeta med en samverkansuppgift.

Yrkesidentiteten är i centrum för de subjektiva samverkansbetingelserna i denna modell. Den innebär att identiten innefattar flera delar. För det första hur väl jag själv utför en uppgift och för det andra vilket erkännande jag får av exempelvis arbetskamrater och för det tredje hur jag upplever min utförda uppgift i förhållande till samhället i stort.

Utifrån en uppgiftscentrering och en självcentrering kring yrkesidentiteten kan graden av positiv eller negativ samverkansbetingelse formas. Är identiteten mer uppgiftscentrerad är chansen större att en samverkansuppgift skall bli väl utförd. Det skulle kunna förklaras så här: Är personen mer intresserad av den samverkande partners roll än dennes personlighet så är det en uppgiftscentrerad inställning. Är det motsatsen att intresset för att samverka mer riktar sig till en viss person som jag exempelvis tycker om så lutar det åt en självcentrering och det är inte positivt för att utföra en samverkansuppgift.

Till sist så kan också yrkesidentiteten beskrivas så här:

”På samma sätt har yrkesidentitet definierats som en sammanfattning av vilja och kompetens, tillfredsställelse över att en uppgift blir utförd och tillfredsställelse över att det är ”just jag” som utför den” (Humble & Jansson, 1980, s 35)

I den tentativa hypotes som författarna kommer fram till finner jag följande kännetecken för det som de benämner gynnsamma betingelser. Det är ett kompletterande förhållningssätt till motparten, en öppenhet för partners unika bidrag, ett intresse för den egna gruppen, ett realistiskt engagemang och kännedom om motpartens roll. I o gynnsamma betingelser återfinns i princip motsatsen.

2.3.4 Lärande i ett socialt och ett individuellt perspektiv

Stein (1996) diskuterar utifrån ett socio-kognitivt perspektiv. Utifrån det så beskriver han olika dimensioner av kognitiva eller sociala kunskaper. Inom den sociala sfären är det funktionella, politiska, kulturella och systeminriktade. Dessa beskrivs i en modell där också den kognitiva sfären finns och innefattar deklarerande, procedurmässiga,

situationella o meningsbaserade. Hans utgångspunkt är alltså att lärandet i och mellan organisationer måste tas i utgångspunkterna individen och organisationen.

De sociala dimensionerna jag nämnt härrör sig till skeendet mellan människorna och de kognitiva följaktligen till individen.

De individuella lärprocesserna är sådant som den mänskliga hjärnan uppfattar och bearbetar till olika kunskaper. Detta sker hos den enskilde individen genom mentala processer och den information som finns i minnet hos respektive individ. Genom att bearbeta informationen kan kunskap skapas. Det är olika förutsättningar som påverkar möjligheten att lära, ett exempel är hur den egna identiteten uppfattas av dig. Vidare har språk och handlingar också en direkt koppling till vad som är möjligt att lära.

De sociala processerna tar sin utgångspunkt i hur den sociala omgivningen påverkar de minnen den enskilde har och hur detta i sin tur påverkar de sociala minnen som finns i en grupp av personer. Olika sociala processer och strukturer påverkar de sociala minnena.

När en kunskap bygger på etablerad kunskap talar författaren om ett linjärt lärande. Detta till motsats mot den som han benämner revolutionärt lärande. Detta är när kunskap ej bygger på etablerad kunskap utan växer fram utanför ett socialt sammanhang av mer etablerad natur. Denna kunskap är ofta inte heller delad utan kan vara mer individuell och överraskande.

2.4 En teoretisk ram

Med Berggren skulle jag i denna dialog kunna beskriva mina respektive exempel i olika former. Frågan som då kan ställas är. Är det samma typ av skeende om parterna kollaborerar eller koordinerar. Vad accentueras i de olika formerna eller är det samma skeende. Det kan kanske i det här fallet också vara relevant att se skeendet ur de olika parternas synvinkel. Humble o Janssons modell har sin utgångspunkt i professionella, alltså med ett fokus på ett yrke så vitt jag kan bedöma men det som är bra i detta sammanhang är att de är inriktade på det beteendemässiga i motsats till Berggren. Här tycker jag att min empiri ger ett bra bidrag för en djupdykning i objektiva och subjektiva förutsättningar för samverkan. Här borde det kunna göras kopplingar till skeendena i de olika formerna som bestäms i Berggren. Möjligen är jag tvungen att justera behovet av att artikulera arbetsuppgiftens natur i förhållande till respektive form. Att artikulera arbetsuppgiftens natur behövs i alla samarbetsformer på ett sätt som är anpassad till samverkansform. Det krävs kanske mer artikulation, ett mer tydliggjort beskrivande av arbetsuppgiften, ju längre bort från en total integration du är.

När Sahlberg o Leppilampi talar om Samarbetsinläring är vi i en lärsituation, i deras fall i skolan. Att återskapa den i verkligheten för att kunna besvara huvudfrågorna i denna uppsats är en utmaning. Det som gör den användbar tycker jag är att den ger mig verktyg för att genomföra inläring. När Humble o Jansson talar om betingelser så kan jag se kopplingen till Samarbetsinläring. Det rör sig på ett individuellt plan i båda fallen och spännande är att se de effekter som blir utöver själva inläringen i Samarbetsinläring. Det är Självkänsla, Samarbetsfärdigheter och Motivation. Ger dessa någon vägledning för att belysa om de är desamma som Humble o Jansson bedömer vara viktiga för en god samverkan. Deras hypotes bygger på ett antal betingelser ex öppenhet, intresse för gruppen, realistiskt engagerad, rollkännedom, kompletterande roll i förhållande till motpart. Jämförelsen här mellan och effekterna av modellen för samarbetsinläring i skolmiljö kanske samvarierar och då blir det spännande. En av principerna för samarbetsinläring är att hålla en Mångsidig och öppen interaktion tillgänglig mellan de samverkande. I fallet som beskrivs i Sahlberg o Leppilampi är det elever i en skolsituation. I de situationer jag beskriver i min rapport handlar det om två samverkande parter eller personer. I Humble o Jansson diskuteras förhållande på ett beteendeplan. Syftet med att beskriva den professionella rollen som bygger på arbetsuppgiftens natur, yttre samverkansbetingelser och sådant som inverkar på ömsesidig kännedom verkar att vara mest framträdande för de som arbetar inom offentlig sektor. Det är kanske inte så konstigt då de har en anställning och i många fall också en utbildning att identifiera sig med. De ideella

företrädarna hämtar sin kraft ur något annat istället, något som jag inte kan finna definierat i denna modell utan är mer personligt knutet.

Den andra delen av Humble och Janssons modell handlar om de subjektiva betingelserna och där står yrkesidentitet i centrum. Där diskuteras hur den enskilde förmår att leva upp till varseblivning och kännedom om sin specifika roll. Att visa en kompetens i sammanhanget. Här tycker jag att, trots att de ideella inte har en professionell roll kan de ändå sägas ha skapat en stark identitet om vilka de är och vad de utför för något. De har ibland lyckats skapa identiteten utifrån andra utgångspunkter än de med utbildningsbakgrund. Detta ger dem stadga och de använder det till att befästa sin identitet eller som författarna skriver yrkesidentitet.

Det ömsesidiga tas upp både hos Sahlberg o Leppilampi och Humble o Jansson. De sist nämnda argumenterar för att det viktigaste är att känna till den roll som motparten har, Den personliga kännedomen är inte avgörande. Här är något intressant jämfört med de intervjuer jag fått, jag upplever i dessa att det är en stark koncentration till det personliga. Åtminstone när det gäller att inleda kontakter, det är bra att ha nätverk. Fast det är ju klart när jag tänker närmare på det så är frågan om personkännedom och svaret på densamma inte entydigt. Det kanske väger över till att det viktiga är att känna till folk och inte nödvändigtvis vilka egenskaper de har eller vad man tycker om dem. Däremot så är en framgångsförutsättning både utifrån intervjuer och med utgångspunkt i de fem principerna i Samarbetsinlärning att ömsesidigheten finns. Du har ett ansvar och en skyldighet att visa respekt och hänsyn till motparten och dennes kunskaper.

Samarbetsinlärningen pekar på att det är viktigt att identifiera och utveckla färdigheterna för samverkan. Detta är intressant då denna princip föregås av principen av att utvärdera. Två principer som, när det gäller, lärande är ett viktigt inslag i inlärningen och som kanske kopplas till den hypotes om gynnsamma betingelser som Humble o Jansson för fram. De menar att förekommer gynnsamma betingelser så faller det ut i ett förhållningssätt som är positivt för samarbetet. Den som samverkar är kompletterande och har ett öppet förhållningssätt till motparten. Vidare är ett intresse för den egna gruppen betydelsefullt, att vara realistisk engagerad och ha en kännedom om rollerna hos motparten. Detta utfall kan fås vid s k gynnsamma betingelser vilket är exempelvis god artikulering, god informationsgivning och att den som samverkar är uppgiftsorienterad.

Jag vill också här i den teoretiska ramdiskussionen föra in en diskussion om lärande utifrån ett individuellt och en organisatoriskt/socialt perspektiv. Samarbetet i den formen jag här studerar utgår ju från organisationer och vidare till de enskilda personerna som blir intervjuade. Stein talar om att lärande sker både individuellt och socialt. För att knyta an till Berggrens former och de olika effekter som blir beroende på vilken modell som används så får inte i diskussionen om individ och organisation glömmas bort. Lärandet som är min primära uppgift att undersöka måste beskrivas utifrån båda utgångspunkterna. Helheten här är nödvändig, att ta med, då en individ och en organisation är inblandad i samarbetet. Någon form av process till ett lärande måste ske individuellt och samtidigt måste organisationen förbereda sig för att skaffa kunskaper av social karaktär som många kan ta del av.

Utifrån tankar om samarbetets betståndsdelar skall jag nu i min följande kapitel gå över till att förklara hur jag arbetat med insamlandet av empirin. Jag konstaterar inledningsvis att samarbetet är sammansatt eller komplext och det kunde varit adekvat att kanske också valt någon teori beträffande kommunikation. När jag gör min avslutning och diskuterar den ser jag att en sådan kunde spridit ännu mer ljus över min uppsats.

3. Metod

Mitt val av datainsamlingsmetod föll på att genomföra semi-strukturerade intervjuer. Så här beskrivs denna typ av intervju av Bryman (2002).

”Forskaren har då en lista över förhållandevis specifika teman som ska beröras (det kallas ofta för intervjuguide), men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt” (Bryman, 2002, s 301)

Jag har sedan tidigare i utbildningen skaffat mig viss vana i att intervju. Både under första och andra studieåret har jag tagit tillfället i akt att genomföra intervjuer vid olika tillfällen. Även tidigare i samband med mitt fritidsintresse, att göra Närradio, har jag övat denna form av kommunikation. Där var det vanligt att använda bandspelare i verksamheten. Detta förhållande kan ha verkat styrande på mitt val av intervjun som form för att skaffa data.

En fördel med intervju är att det ofta känns opretentiöst när jag sitter hemma hos någon eller på dennes arbetsplats och samtalar.

”Styrkan i den kvalitativa intervjun ligger i att undersökningssituationen liknar en vardaglig situation och ett vardagligt samtal” (Holme & Solvang, 1997, s 99).

Den frihet och flexibilitet som finns i intervjusituation ställer stora krav på mig som intervjuare men samtidigt skapar den möjligheter. I en semi-strukturerad intervju kan frågor och tankegångar färdas fram och tillbaka mellan intervjuare och intervjuad på ett dynamiskt sätt. Det finns förstås en risk att som Bryman (2002) uttrycker det, att ”reaktiva effekter” kan uppstå. Med det menar han att det hela är en situation som inte skulle uppkomma om inte jag var forskare och befann mig där. Det kan finnas en risk att den påverkan som detta innebär ändrar både svar och beteende.

Min huvudfrågeställning beträffande hur personer lär sig samarbeta och vad de då behöver lära sig är lämpligt att närma sig genom intervjuformen. Jag hade ett avgränsat område som jag ville studera, lärande i en samverkanssituation. I Bryman diskuteras förhållandet mellan deltagande observation och intervju. När används det ena bäst och när används det andra. I exempelvis ett fall av tillfälliga händelser som del i ett skeende är det lämpligt att inte välja deltagande observation utan intervju istället.

”Det går inte att genomföra en deltagande observation när det gäller sådana mycket episodiska tilldragelser” (Bryman, 2002, s 319)

Min undersökning hade ett tänkt område som jag ville undersöka, inte vilket som helst utan ett ganska väldefinierat område, alltså samarbete. Så här argumenterar Bryman för detta i ett liknande fall, som mitt. Det handlar då om ledarskap.

”I och med att undersökningen hade ett så tydligt fokus passade det bättre att genomföra undersökningen med hjälp av intervjuer och inte deltagande observation, eftersom frågor som rör ledarskap inte behöver aktualiseras på regelbunden basis, vilket gör observationen till en ineffektiv metod” (Bryman, 2002, s 322)

Ovan här en liten jämförelse och motiv till varför jag inte valt den deltagande observationen som metod i detta sammanhang. Dock har jag funderat på om det inte vore bra att ha valt en dagboksmodell för att ytterligare fånga skeendet med samarbete. Betydligt mer hade kunnat komma fram i det sammanhanget då, det hade varit roligt att pröva.

”Om man som forskare är speciellt intresserad av förhållandevis exakta mått på olika slags beteenden ska man allvarligt överväga att använda sig av dagboksteknik” (Bryman 2002, s 153)

Exempelvis kunde intervjusvaren givit mer information om de betingelser som Humble o Jansson argumenterar för i sitt utkast till teori om samverkansbetingelser. De talar om att utveckla ett kompletterande sätt till motparten, en öppenhet, ett intresse för gruppen, realistiskt engagemang och rollkänedom. Detta borde ha varit möjligt att få reda på mer om under en längre tids dagboksskrivande. Den semi-strukturerade intervjun ger mig frihet att ställa kompletterande frågor vid varje tema. En flexibilitet som behövs då jag intervjuat personer från vitt skilda områden. Vissa med professionell yrkeskunskap specifikt för funktionshindrade andra med andra kunskaper och då framförallt inom sitt speciella fritidsintresse. Dessutom har de olika företrädarna för organisationerna olika utgångspunkter beroende på inriktningen hos denna. En annan fördel med intervjun är att den är flexibel. För att tala med Holme/Solvang (1997) så kan intervjuaren återkomma i ett skede under arbetet då han/hon upptäcker att ytterligare upplysningar behövs. Det går helt enkelt att göra en kompletterande intervju. Nackdelar med intervjun kan vara att samtalet glider iväg åt något håll som inte var planerat. Att sitta i ett intressant samtal, vet ju var och en, kan leda till att områden som inte var planerade från början kommer upp och diskuteras. Om inte intervjuaren är tillräckligt förberedd så riskerar resultatet att bli något annat än det som var tänkt. Alltså att komma bort från sammanhanget (huvudfrågornas besvarande) och därigenom missa viktig information.

”Idealt sett är den kvalitativa intervjun en ”avtappning” av ett vanligt samtal på information som det kan ge.” (Holme & Solvang, 1997, s 108)

Det krävs dessutom en medvetenhet hos intervjuaren så att inte dennes egna åsikter och tankar får alltför stort utrymme i intervjusituationen. Den frihet och flexibilitet som intervjun ger och som jag tidigare beskrivit i detta avsnitt lägger också ett ansvar på intervjuaren att den utförs i enlighet med god forskningstradition.

3.1 Urval

Jag skulle också här vilja kommentera något av mitt urval av de personer jag genomfört intervjuer med. Mitt syfte var att studera samarbete och lärande och jag väljer då att intervjua personer som har erfarenhet av detta.

”Får vi fel personer i vårt urval kan det leda till att undersökningen blir värdelös i relation till den utgångspunkt vi hade när vi började” (Holme & Solvang, 1997, s 101).

Hur gjorde jag då för att fånga dessa personer. De intervjuade var alla aktiva med olika verksamheter som rörde samarbete. Fyra personer har anställning inom offentlig förvaltning och tre har sin utgångspunkt i föreningslivet. Av dem som hämtades från föreningslivet, är två anställda och en helt ideellt arbetande.

Det var viktigt för mig, att uppnå jämvikt mellan de intervjuade från det offentliga och de ideella. Tre av de intervjuade var kvinnor och övriga män. Intervjupersonerna är valda utifrån två olika geografiska områden i Sverige, båda i Götaland. Orsaken till detta är att genom mitt tidigare arbete är bekant med två av de intervjuade, en person har jag lärt känna i anslutning till mina studier.

Det här med att känna personer som intervjuas har sina för och nackdelar. Mina huvudfrågor berörde inte omständigheter som kunde härröra till lyckade eller misslyckade förhållanden. Detta tror jag innebar att det vi samtalade kring inte var känsligt och därför var det ingen nackdel att känna personerna.

Intervjupersonerna skulle enbart berätta om sina erfarenheter. Värderingar eller bedömningar av arbetet var det inte tal om. Nackdelarna behövde därför inte bli så betydande. Jag tror däremot att jag kom

djupare i förståelsen av frågorna med de personer jag kände sedan tidigare. Det fanns en bakgrundsinformation som gjorde att frågeställningarna kunde fördjupas. Det var en mix av personer jag kände och sådana jag inte kände och min förhoppning är att det har bidragit till ett balanserat resultat.

De personer jag kände innan har introducerat mig för andra personer som hade erfarenheter av samverkan mellan offentligt och ideellt. Jag valde att följa de råd jag fick från dessa och tog kontakt med dem de föreslagit och intervjuade dem. En intervjuperson sökte jag upp på egen hand utan någon

förhandsinformation. Mitt förfaringsätt går under benämningen kedjeurval eller snöbollsurval och så här beskrivs det i Bryman (2002)

”Ett icke-sannolikhetsurval där forskaren får en initial kontakt med ett mindre antal individer som är relevanta för undersökningens frågeställning och därefter med deras hjälp får kontakt med andra individer” (Bryman, 2002, s 472)

Ovanstående förklarade förfaringsätt kan härröras till tre av de personer jag intervjuat och de andra har jag fått fram genom bekvämlighetsurval. Jag kände alltså till dessa sedan innan eller tog kontakt med dem på grund av deras erfarenhet inom området.

3.2 Intervjuerna

3.2.1 Guiden

När jag arbetade fram underlaget till min intervjuguide gick jag till väga på följande sätt. Den litteratur som jag ditills hade funnit använde jag som utgångspunkt i arbetet. Jag letade efter begreppsförklaringar, problematiseringar, frågeställningar och övrigt som kunde leda mig till en fördjupad förståelse för vilka frågor som skulle kunna ställas. I anteckningar från olika kursmoment fann jag också viss vägledning. Vidare försökte jag i samklang med ovanstående finna perspektiv o infallsvinklar vilket användes för att bredda min frågebas. Slutprodukten blev den intervjuguide, Bilaga 1, som skickades ut till respondenterna några dagar, innan intervjun. Intervjuguiden tog inte enbart upp de tema jag utgick från utan beskrev även kortfattat min huvudfråga och i vilket sammanhang frågorna skulle ställas.

3.2.2 Utskrifter och bearbetning

Intervjuerna har genomförts med bandspelare på dagtid i direkt eller nära anslutning till respektive persons hem eller arbetsplats i sex av fallen. I det återstående fallet, jag har intervjuat sammanlagt sju personer, genomfördes den i en institutionsbyggnad tillhörande Lunds universitet. I två av fallen i arbetsrum, vid tre tillfällen i ett separat sammanträdesrum i nära anslutning till arbetsrummet, i ett fall vid köksbordet och i ett fall som nämns tidigare i en institutionsbyggnad, där i ett sammanträdesrum.

Intervjuernas längd varierade mellan drygt 40 minuter till strax över en timma. Samtliga skrevs ut ordagrant relativt omgående efter det att de genomförts. Att skriva ut intervjuerna kallas för att transkribera och det har ett flertal fördelar även om det är mycket tidsödande. I Bryman (2002) framhålls

att det underlättar en noggrann analys, det är lätt att söka i materialet, bemöta påstående från andra genom att ha tillgång till utskrifter, det kan användas till annan forskning, andra forskare kan också granska materialet.

Vid min första genomläsning, efter det att den ordagranna utskriften av intervjuerna var klar, markerade jag olika teman i kanten. Med stöd av detta och ytterligare en genomläsning så markerades aktuell textmassa, med grön överstrykningspenna, där jag fann att någon av mina huvudfrågor eller delfrågor besvarades. Dessa utdrag sammanställdes sedan på ett blad för varje intervjuperson. Därefter läste jag igenom alla intervjuerna igen och antecknade sådant som jag fann kännetecknande för just den intervjun eller den situationen. Dessa sammanställningar fick formen av punkter.

Jag har sammanfattat huvuddragen i varje intervju i löpande text.

Jag har vidare försökt att genom att formulera huvudfrågorna i en mening besvara vad och hur samarbetet skall ske. Utifrån det skapade jag löpande text till varje intervju.

Jag har lyssnat igenom intervjuerna och försökte fånga sådana sammanhang jag inte tidigare uppmärksammat.

Efter att jag formulerat resultatavsnittet så använde jag rubrikerna (eller temana) från detta till att försöka se det i belysningen av huvudfrågornas frågeord. Vad behöver läras och hur skall det läras in. Här började då ett arbete med diskussionsavsnittet. Jag använde samma utgångspunkt i olika teman för att öka läsbarheten. Diskussionsavsnittet börjar med en koppling till organisationerna likväl som resultatdelen har gjort. Jag tyckte att beskrivningen av organisationerna var viktig för förståelsen i vilken kontext som samarbetet skedde. Därefter knyter materialet an mer till de personliga utsagor som intervjupersonerna har gjort i just de teman jag ovan beskrivit. Här var det viktigt att inte tappa tråden – den röda – då det handlar om att diskutera utifrån syfte och huvudfrågornas besvarande.

Läsanvisning inför nästkommande textavsnitt:

Resultat- och Diskussionskapitlen är disponerade på ungefär samma sätt. De har en indelning först som härrör sig till dels organisationen och dels till personerna. Som inledning på respektive område finns en sammanfattning. För innehållet i sammanfattning se de beskrivande rubrikerna. En indelning som inte är tydliggjord i texten är uppdelningen i tema. Temana presenteras under personerna och inleds med resultatet eller effekten av samarbetet, därefter följer de tema som har en mer strukturell koppling och avslutas med två tema som härrör sig till det psykologiska området av samarbetet, en mer informell eller personlig sida av samarbetet

Jag har använt mig av följande förkortningar avseende mina intervjupersoner. De fyra som arbetade inom offentliga sektor har jag benämnt OFF1, OFF2, OFF3 och OFF4. De tre som verkade inom den ideella sfären har jag benämnt IDE1, IDE2 och IDE3.

4. Resultat

4.1 Organisationerna

4.1.1 Anknytningen till huvudfrågorna

Skillnaderna i de olika målsättningarna eller inriktningar hos de organisationer vilka berörs i denna uppsats är betydelsefulla att känna till. Mina huvudfrågor är inriktade på hur ett lärande skall kunna ske och vad det skall innehålla. Har det i detta sammanhang då någon betydelse hur organisationen ser ut? Organisationstyperna är ideell förening och offentlig förvaltning. Samarbetsformerna varierar men det är inte beroende på organisationstyp även om de kan uppfatta det olika beroende på respektive utgångspunkt.

Skillnaden mellan organisationerna är dock inget större problem, jämför typ av beroende ovan Boklund (1995) och Stenberg (1999), skillnaden utgör en möjlig potential och därför tycker jag det är viktigt att beskriva den och fundera kring den i relation till huvudfrågorna.

Kännetecknet för ideella föreningar att de drivs utan vinstintresse, frivilligt medlemskap och de inte skall gynna de enskilda medlemmarnas ekonomiska situation. Anställda finns men i begränsad omfattning, de flesta arbetar utan ersättning.

Vidare är den ideella föreningens kännetecken just den ideella känslan. Känslan av att arbeta med något utifrån utgångspunkten, det här gör jag för att det är så roligt eller ger mig så mycket tillbaka. Den offentliga förvaltningen, oavsett om det är landsting/region eller kommun, kännetecknas bland annat av följande: Obligatoriskt medlemskap-skyldighet att utföra vissa arbetsuppgifter-beskattningsrätt. Förvaltningen är verkställande av fattade politiska beslut. Besluten tas i en nämnd / styrelse av politisk karaktär. I förvaltningen är i princip alla anställda.

4.1.2 De ideella föreningarna

De tre ideella föreningarna i undersökningen har sinsemellan delvis olika inriktning. En av dessa arbetar med utgångspunkten tagen i handikappidrotten som sådan. Det gäller för denna att arbeta för en bra och varierad verksamhet samt rekrytera medlemmar. En annan har sin grund i idrott för icke funktionshindrade men utvecklar mer och mer en inriktning för främst funktionshindrade eftersom just denna verksamhet är lämplig för funktionshindrade. Målet i detta fall är att ge både fysisk stimulans, social samvaro och en meningsfull fritid. Den tredje har sedan tidigare belönats för sin inriktning för att ta ansvar ur ett brett samhällsperspektiv. Detta kan ha underlättat öppenheten för att starta verksamhet med inriktning mot funktionshindrade. Här följer några citat som beskriver skillnaderna hos de ideella föreningarna

”En förutsättning för att vi skall kunna fungera inom ett handikappidrottsförbund är att vi måste ha samarbete och anledningen till det är att, ungdomar som har olika typer av funktionshinder och finns på institution, det finns något som heter sekretess – tystnadsplikt och det innebär att vi kan inte åka till exempelvis en rehab-enhet, en institution för att få tag på ungdomar utan här måste det alltså ske ett samarbete med personal på institutioner och övriga enheter för att vi skall kunna starta en process kring rekrytering” IDE2

Skillnaden kan vara betydelsefull att känna till även om den inte har avgörande betydelse för diskussionen om begreppet samarbete. Det blir en annorlunda utgångspunkt och därmed också något olika målsättning med samarbetet. I citatet ovan, så är det en överlevnadsstrategi för en bra verksamhet att rikta sig utåt. Så här beskrevs det.

”...den förändringen som gjordes då för 10 år sedan är att vi riktar oss väldigt mycket utåt, många visste inte att det fanns ett handikappidrottsförbund, att det fanns handikappidrottsföreningar” IDE2

Det finns också exempel på att föreningar har blivit uppsökta och engagerade av just ett handikappidrottsförbund eller förening, ex genom ett projekt som håller på att genomföras. Ett mellanting av annat slag finner jag här:

”Ja, jag är ju sjuksköterska med barn och ungdom som vidareutbildning och har jag då alltid haft hästar som mitt fritidsintresse och det började med att jag undervisade lite barn i ridning och sen var det en flicka i byn som hade leukemi och blev friskförklarad och började rida på vår ponny och sen rätt så många år efter det startade jag då en ridskola för att vi råkade ha så många ponnyer hemma” IDE3

Exemplen ovan är från den ideella sidan och du märker här att anledningen till att arbeta för och med funktionshindrade kan variera. Det är tydligt att enskilda personer, till viss del åtminstone, är en garanterad att arbetet med funktionshindrade kommer till stånd och kan fortsätta. De enskilda tar ofta ett stort ansvar personligen. Betoningen i samarbetet ligger på att individen möter andra individer som genom en god kommunikation kan börja samarbeta. De intervjuade är företrädare för organisationer men jag upplever att det personliga engagemanget är avgörande och betydelsefullt för ett lyckat samarbete. Detta åskådliggörs av följande citat:

”Jo det är jätteviktigt då va men jag tror mer att får man bara två personer i det här mötet så tror jag man kan göra underverk, får man bara de här två personerna att samverka så kan man gå vidare på något sätt, det tror jag så att...jag tror att organisationen i övrigt och kommunen hur den ser ut är nästan underordnad betydelse” IDE2

Föreningen fungerar ofta som ett stöd men kanske inte så mycket som pådrivare eller genomförare av naturliga skäl. Stödet kan exempelvis finnas i resurser i form av pengar och tillgång till halltid. Vidare anser flera av de intervjuade att måldokument, certifiering och liknande skriftliga dokument inte har så stor betydelse för samarbetet på ett konkret plan.

4.1.3 De offentliga förvaltningarna

En av de offentliga förvaltningarna som företrädades i undersökningen arbetar med ett projekt med utgångspunkten i kommunal fritidsverksamhet. Vidare är det en person som arbetar inom en kommunal

Kultur- och fritidsförvaltning samt två från Barn och ungdomshabiliteringar som är intervjuade. En av de två sist nämnda är huvudansvarig för organisationen av en modell för samverkan, inom fritidsområdet, i regionen. Den andra personen är mer fast knuten till en Barn och ungdomshabilitering i en region. Med region skall här förstås landstingskommunal verksamhet. Det går en skiljelinje mellan de organisationer som är närmare knutna till sjukvården (landstingen eller regionen) och de som är kommunala eller projektinriktade. Det är självklart naturligt att ex Barn- och ungdomshabiliteringen har en tydligare närhet till professioner inom vårdsektorn präglad av detta. Den kommunala sektorn arbetar med andra utgångspunkter. Här följer några citat som belyser skillnaderna i organisation och förutsättningarna för arbete med fritidsområdet.

”Inom Barn- och ungdomshabiliteringen, som jag gör, en del med fritid, sen jobbar jag mot skola, habiliteringsplaner och annat som rör deras vardag. Så det handlar ju inte bara om fritiden,”OFF1

”Då, jag tycker ju det känns bra som i våran kommun här att jag finns, att det finns tjänster på fritidssidan att det inte ligger inom vård och omsorg t ex som är mer förknippat med sjukvård och så där, det ligger här där all annan fritid ligger i den här tjänsten för funktionshindrade”OFF2

Det är tydligt att flera av de personer som jag intervjuat har sina rötter i en behandlande tradition. Denna har nu långsamt förändras och detta är också intressant för förståelsen av diskussionen och så här uttrycks det:

”Alltså, jo...det är ju jätteskillnad hur man arbetade på den tiden, då var det ju att man byggde en stad i staden, var stationär på en plats och arrangerade fritidsaktiviteter, de kom till den här miljön, till den här institutionen. Nu är ju förhållandet, totalt omvänt, nu är man ju mobil skulle jag vilja säga, vänder sig utåt mot samhället och försöker ge stöd där aktiviteterna finns”OFF4

”Ja det tycker jag...jag hade ju...mycket mer egna aktiviteter när jag började på den här tjänsten än jag har idag, idag då är man med i handikappidrottsföreningen och man har andra kontaktytor...man har inte den här omsorgsverksamheten som man hade för 20 år sen utan nu är det ute i aktiviteter.

I – Så du är lite mer administratör nu, lite mindre ren verksamhetsledare och du skulle kunna tänka dig att du skulle rekommendera en efterträdare till som ännu mer administratör då.

Ja, utåt och ha mer, etablera andra kontakter för att verksamheten skall finnas i en annan form”OFF2

Individens betydelse i den offentliga förvaltningens verksamhet verkar vara relativt stark. Det ser ut som om de som har intresse av att knyta kontakter, utanför sin ordinarie arbetsplats/organisation, har en fördel av detta. De intervjuade påpekar hur viktigt det är att känna andra som kan hjälpa till att lotsa fram ett önskemål på rätt sätt. Eftersom den samverkande parten, de ideella föreningarna, består av en varierad flora med skiftande organisationsgrad och närhet krävs att engagemang, kraft och uthållighet för att nå dessa. Det är viktigt att nyttja de kontakter, de stigar som sedan tidigare är prövade och upptrampade samtidigt som lyhördheten för nya behov och intressen måste uppmärksammas. Individens betydelse kanske inte är lika framträdande här som i fallet med de ideella föreningarna men att den bär en tydlig prägel av individens vilja är klart. Vissa offentliga förvaltningar försöker att utveckla organisationen av sitt arbete för att erbjuda bra fritidsaktiviteter både genom ordinarie verksamhet och mer projektinriktad.

”Då hade vi ju jobbat rätt så länge med...samverkansgrupp runt fritiden i XX, det är den delen som vi försökt överföra på alla kommuner i XX kan man säga”OFF3

”så har vi nu idag har alla enheter anställda fritidskonsulenter så all habiliteringar har det och det är en konsekvens av att lyssna till behov och de här fritidskonsulenterna är ju en spindel i nätet”OFF3

4.2 Personerna

4.2.1 Hur besvarar intervjupersonerna huvudfrågorna ?

I följande text skall jag relativt noggrant gå igenom de olika temana jag format utifrån det som jag tycker var viktigast av intervjupersonernas svar. Men jag börjar med en sammanfattning.

Vad lär man sig i ett samarbete? Det är en av mina huvudfrågor. Beträffande detta vill jag berätta att sammanfattningsvis så utifrån effekterna av samarbetet så framkommer följande: De medverkande ser att möjligheten att sköta sig själv ökar, en effekt av det är att personerna lättare kan sköta sitt eget hushåll. Det ger alltså ett stärkt självförtroende. På så sätt ökar livskvaliteten även om de som besvarat mina frågor inte kan bevisa det, så ser de att det händer. De lär sig att förberedelser för individer, för ex en operation, underlättas av fritidsaktiviteter som har ett innehåll som de tycker är meningsfullt och roligt. En stödjande roll. De lär sig att ett lyckat samarbete ger avlastning, ofta i den egna arbetssituation. Kontentan av det är att du kan åstadkomma mer tillsammans.

De teman jag knyter an till är kopplade dels till mer formella eller informella skeenden. Pettersson (1999) beskriver det som så att de formella är mer kopplade till strukturen och de informella är starkare kopplade till ett mer psykologiskt förhållningssätt.

När det gäller de formella så är mina tema följande tydliggöra, förankra, dra nytta av sina kontakter och få tid till att inleda ett samarbete. Det som intervjupersonerna här framhåller som det de har lärt sig är att: Det är nödvändigt av att sitta tillsammans, diskutera gå igenom ett samarbete för att det skall bli fruktbart. Vissa hävdar också att det är viktigt att få det här på en rätt nivå i sammanhanget men det beror lite grand på bakgrund och från vilken synvinkel det ses. Dessutom är en lärdom att kontakter är helt nödvändigt i vissa situationer för att komma vidare.

De psykologiskt lite mer personliga lärdomarna, de informella tar jag upp som ömsesidighet, trygghet-vård-stöd, kontinuitet ingående i tidsaspekten. De medverkande i en samverkan här har lärt är att: Stöd är välgörande och nödvändigt. Samarbeta är att våga och vågar du lär du dig nytt. Se sin motpart ger resultatet att samarbete kan starta. Genom trygghet kan avslappning inträda och när avslappning sker kan kreativitet infinna sig.

Jag börjar här redogöra för effekterna från resultatet, därefter knyter jag an till de formella-strukturella omständigheterna och sist till de informella-psykologiska.

4.2.2 Det gav resultat - Effekter

De effekter som uppkommer till följd av ett samarbete är oftast positiva. Det påverkar och främjar t ex möjligheten att leva ett eget liv, förberedelser för svåra påfrestningar och det är något som personen kan se fram emot och glädjas över. Det är alltså inte bara själva aktiviteten i sig som blir betydelsefull utan även faktorer som påverkar hela livssituationen och dess kvalite utvecklas här.

”IP - Sen är det ju så att för vår livskvalité så behöver vi ett bra fritidsintresse

I – Å det menar du man skulle behöva jobba mer på

IP – Överhuvudtaget tror jag, för alla människor. Men har man ett funktionshinder har man kanske svårare att få ett väldigt givande arbete eller man kanske inte kan skaffa familj lika enkelt som alla andra kan och då kan fritidsintresset ta större del i ens liv och kompensera det. Därför är det ju ännu viktigare att vi hjälper alla med funktionshinder att hitta ett fritidsintresse, om det är ridning eller vad det är såär det väldigt viktigt att vi hittar ett fritidsintresse.”IDE3

Utgångsläget för en funktionshindrad är ofta annorlunda än för en frisk person. Det kräver ofta större ansträngning för den individen och stödet, underlättandet måste finnas där ordnad från något annat håll. Kan fritidsaktivitetens effekter bli den att sociala mötesplatser öppnas, att isolering bryts som leder till ökat självförtroende ja då är det värt all möda.

” IP – Jag tror ju att vi kan ha, har man en bra verksamhet för de funktionshindrade så konsumerar man nog mindre vad det gäller sjukvård och så här...äh man mår bättre som person och då klarar man mer än vad man hade gjortdet är väl ett argumenten som man har fört fram här i XX bland annat. Man har många i XX som bor i egna lägenheter pga att de har en väl fungerande fritid som gör att de inte blir isolerade i sina lägenheter...de går inte ned sig psykiskt utan de är aktiva...de mår gott”OFF2

Effekterna har också märkts på det sättet att det har avlastat den offentliga förvaltningens arbete. Det framförs också att deras jobb delvis har fått ett intressantare innehåll på grund av samarbetet med ideella föreningar. Nytt och spännande är det även för de ideella föreningarna.

”Det är inte som man skulle kunna tro från början att man gör det för att ..ja ja...den här gruppen skall väl också ha nåt och känner att man gör en insats...de här barnen och ungdomarna och familjerna ger ju något oerhört tillbaka, till föreningsledare och till föreningen. Så de flesta föreningsledare vi har varit i kontakt med säger att detta har utvecklat vår förening något oerhört alltså va , ett annat perspektiv på vilken roll man har som föreningsledare och som förening....”OFF4

4.2.3 Tydliggörande av mål

Jag vill diskutera detta utifrån att målsättningen blir känd för de samverkande. Det är flera av intervjupersonerna som trycker på att målet inte känt så faller nog också samarbetet. Någon vittnar om att misslyckat samarbete troligtvis berodde på oklara målformuleringar. Detta är en central punkt i samarbetet mellan ideell förening och offentlig förvaltning, det här med målsättning. Det är intressant att fråga sig vad är det som skall göra känt. Finns det exempelvis något ytterligare mål än själva aktiviteten. Flera intervjupersoner talar om ”rätten till fritid” och att fritidsaktiviteter är extra betydelsefullt för funktionshindrade ur en livskvalitetsaspekt. Det handlar i detta fall inte bara om att anordna aktiviteter utan också om att skapa förutsättningar för ett rikare liv. Att klargöra en målsättning för en arbetsuppgift verkar vara en uppgift som individer kan skapa öga mot öga i ett konstruktivt samtal. När jag läser intervjuerna känner jag att intervjupersonerna som individer har mycket stor betydelse, i detta sammanhang.

Här finns också oklarheter beträffande målet, troligtvis beroende på att fritidsområdet har en relativt svag och oklar identitet. Potentialen finns, det inser de intervjupersoner jag har här i min rapport men ibland så undrar jag hur långt det räcker egentligen.

” IP Jag vet faktiskt inte vad de tycker, de tycker naturligtvis att det är bra att barn och ungdomshabiliteringen blir kända utåt att det kanske står i någon tidning när det har hänt något , att det skrivs om det här med funktionshinder – det är naturligtvis väldigt viktigt...”OFF1

Men det finns också exempel på en motbild som visar på en stor kunskap och vilja hos lokala politiker att arbeta med handikappfrågor och fritid i en tanke om samverkan

” IP – det tycker jag överhuvudtaget – handikappfrågorna har lyfts mer och mer , i kommunen nu tycker jag, så det känns inte något motstånd.....”OFF2

” det går inte att nå resultat de första gångerna man träffas utan man måste känna av varandra i det hela men att måste ändå presentera sin ide på ett bra sätt naturligtvis, va, vad är det vi vill , varför träffas vi...Det är nog många grupper man sitter med i som inte riktigt vet vad målet utan här måste man, det viktigaste när vi sitter ned är att vi ändå drar åt nåt håll så att säga och att vi försöker komma överens, rätt så fort med vad det är vi vill. Men det viktigaste är vara lyhörd för andras önskemål och behov,”OFF3

” Men däremot har man med representanter för kultur- och fritidsförvaltningen så kan ju frågorna föras upp och in i de rätta instanserna, i det här fallet till idrottschefen som lägger förslag om nya regler för bidrag, bara som ett exempel. Nu har vi hittat en annan modell för att stimulera föreningarna här i XX, menmen man måste ju verkligen förankra de diskussioner man för i rätt miljö och när det handlar om pengar måste det finnas pengar.”OFF4

” Jag försöker först då lära mig väldigt mycket om det område jag möter...det är väldigt viktigt och den personen som jobbar inom det här området, väldigt viktigt för mig att veta vad den här personen har för bakgrund jag får en bild av den här personen som jag har sökt upp och kontaktat, likadant berättar jag om mig själv vilken erfarenhet jag själv har, var jag kommer ifrån och vad vi har att erbjuda och med utgångspunkt från det försöker jag hitta då områden hos den här personen som jag kan stötta med ...”IDE2

4.2.4 Förankringen

Vad avser förankringen av samarbetet i styrelsen, beslutande församlingar så verkar det som om de offentliga förvaltningarna har mest nedtecknat och beslutat i formell ordning. Det är kanske inte så konstigt då de bland annat har mångdubbelt fler anställda än de ideella föreningarna. De ideella föreningarna bygger till större delen sin verksamhet på ett engagemang men också på ett tydligt, personligt initiativ och drivkraft för att samarbetet skall bli lyckat. Rent generellt kan man säga att från den offentliga sidan ofta tas initiativ för att skapa grupper, av olika slag för att underlätta för funktionshindrade att delta i fritidsaktiviteter. Genom olika dokument, viljeyttringar i form av uttalanden så ger politiker gärna sitt stöd till att samarbeta med föreningslivet.

” I – Men du upplever här och känner att om måldokument och såna här saker som man tar fram inom din politiska nämnd, som förmodligen är fritidsnämnden, att det finns med ett uttalat krav eller önskemål att du skall samarbeta med föreningslivet..

IP – Ja” OFF2

” I – I kommunala handikapprådet och den här planen du nämnde där finns det angivet att ni skall verka tillsammans med, i samverkan med idella föreningar...

IP – Ja, de det är själva tanken med gruppen, den skall bestå av representanter från olika kunskapsområden, organisationer inom kommunen utanför kommunen så föreningslivet är där, handikapprörelsen är med, kommunens fritidsförvaltning är med där, omsorgernas habilitering, och barnhabilitering inom region XX finns med” OFF4

Nedanstående citat visar på att på vissa håll behövs en vidare diskussion av fritidens betydelse för att i det här fallet kunna underlätta en diskussion bland de som arbetar med fritidsfrågor

” IP Det är ju den slogan som är i XX –region, ett gott liv heter det ju och naturligtvis ingår ju fritidsbiten i detta att man gör något på sin fritid som gör att man stimulerad och som man gör att man kanske att man känner att man kan ta tillvara andra saker mer med den medicinska biten, träning med sjukgymnaster och annat då...har man då något att se fram emot med fritid och annat så är det ju lättare att så, man blir på bättre humör och man trivs bättre med livet, har något annat runt omkring som man sysslar med....

I Är det något som ni pratar om och diskuterar....

IP Nej det kan jag inte sägavi gör väl kanske det inom fritidspedagoggruppen då att det är viktigt att ha kontakt med föreningslivet för övrigt så är väl det ingen stor fråga som nämns ” OFF1

Kanske kan också detta belysa frågan om förankringen ytterligare och ge en vinkling i förhållande till sist nämnda citat ...

” IP – Nej, just det, det spelar säkert roll men jag tror det är intressantare å prata om omkringliggande faktorer, alltså hur väl ett samarbete är förankrade i, kalla det för moderorganisationen. En representant är lätt att utse och då har man dövat sitt samvete men ett riktigt samarbete, då är man ju representant för sin organisation och man är inte där enbart med sina egna krafter utan man sätter hela sin organisation till förfogande.....därför annars så tror jag det är svårt att se någon utveckling.....då blir det bara den personen och dens kontakt med som finns med i potten. Om det skall bli någon utveckling så tror jag det är viktigt med förankring och ...chefen ...och vidare utåt i organisationen för att det skall växa det här arbetet. Och där kan vi ju brista. Man ser på samarbete på ett sätt som har med representantskap att göra....”OFF4

4.2.5 Nätverksbyggande

Denna punkt kan inte nog betonas. De gamla kontakterna, de som har fungerat sedan tidigare, de är guld värda. De skall absolut användas och det är enklare att ringa om du är en känd person än en okänd, det är svårare att säga nej till dig då. Nätverk är ju närmast ett mantra i många olika sammanhang och det framgår tydligt även här, hur viktigt det är. Ja, exempelvis för att ha någon att ringa till om något efterfrågas som bara den föreningen kan eller för att få hjälp med något specifikt.

Som tidigare påpekats så har ofta individen både inom offentlig och ideell verksamhet en mer framträdande roll än organisationen som sådan. Detta bidrar till att vikten av ett kontaktnät är av största vikt för en enskild individ. Ensam är stark, heter det, men kanske är det bra att i olika sammanhang konsultera sina kontakter för att hitta vägen framåt. Detta är en nödvändighet speciellt för en person som skall arbeta i en offentlig organisation dit många vänder sig och förväntar sig ett svar.

” IP – Det är ju klart att det är ju mest jag som liksom får söka kontakterna. Det är ju inte, det är ju mycket sällan som det ringer någon utifrån eller tar kontakt och den vägen undrar om jag kan hjälpa till med det eller de men..de sånt kanske blir mer och mer när man kommer in i arbetet då eftersom jag inte hållt på så många år än. Kontaktnätet utökar sig så att man får det den vägen ...men det har ju kommit en del på väg med det nu- ex med kommunen och deras simskola och fått sådan etablerad kontakt och nu ringer dom hit och säger att nu skall vi starta upp simskola och skall vi fortsätta med den här gruppen funktionshindrade som vi har haft”OFF1

” IP – Först och främst så får den ju kanske ta kontakt med kommunen då och ta reda på överhuvudtaget alla föreningar som finns i kommunen....då tar det ju väldigt lång tid att få och etablera kontakt med olika föreningar....”OFF1

4.2.6 Flera dimensioner på Tid och Kontinuitet

Under intervjuerna, på mitt påstående ”Samarbete tar tid det är ett problem” svarade de flesta, att visst tar det det. Men de sade i nästa andetag att det behövde ta tid och att det var grunden för en fortsatt bra kontakt med en person. Det fick ta tid och genomfördes samarbetet så sparade det tid jämför med om du skulle ordnat allt själv. Dessutom stod det också klart att det som samarbetet resulterat i hade aldrig någon kunnat åstadkomma på egen hand.

” IP – Vi sparar tid genom att vi slipper dra i alla trådarna själv, vi hjälps åt att dra i trådarna och vi har massor av exempel på hur det varit mycket effektivare än att själv behöva hålla i hela kakan”OFF4

”, vi diskuterar det just nu vi håller på och sammanställa en rapport på vårt arbete i XX som vi har gjort sen 10 år tillbaka, och det kan vi ju säga att vi hade ju aldrig hunnit med detta om vi inte hade samverkat va, det är fullständigt omöjligt om vi inte hade arbetat tillsammans, så det kan vi lugnt säga att resurserna räcker inte till för att göra ett sånt gediget arbete.....”OFF4

Tiden som två parter använder i inledningsskedet på ett samarbete ger vinster på många sätt samtidigt som det kan förhindra framtida störningar.

” IP – Ja, ja...det är det som jag varit inne på , det finns ju alla möjligheter om jag då som processledare eller projektledare går in och träffar en grupp människor och säger att så här skall det vara och så kommer den ena personen efter en månad och så kommer den andra efter ytterligare några månader och så blir det ingenting utav det istället för att bygga upp ett samarbete från början med de här mötena att kunna träffas någonstans ute i XX ,”IDE2

4.2.7 Nytt

Vikten av att båda parter skall bli vinnare eller få ut något av samarbetet beskrivs som betydelsefull. Detta att närma sig varandra utifrån utgångspunkten att båda parter har något att komma med i samarbetet är centralt. Föreningarna är kunniga inom sitt område och bidrager med flexibilitet och vanan av att jobba ex ungdomar. De offentliga organisationerna har ofta möjlighet att bidra med stöd och resurser. Det är inte alltid ett uttalat krav men behövs på olika sätt för att ömsesidigheten skall upplevas reell. Ibland kan det till exempel vara skönt att ha någon resurs att komma med i form av pengar eller stödperson. Svaren verkar vara relativt entydiga beträffande behovet av ömsesidighet i samverkan men en något annorlunda vinkling finns. I en intervjupersons svar diskuteras behovet av att inte behöva ge något för att få något som en faktor av betydelse. Här diskuteras målsättningen, tror jag, som överordnad själva samarbetet. Det är viktigare att vi drar åt samma håll istället för att träta om vem som skall utföra det och det. Jag tror att denna syn på ömsesidighet inte är riktad mot samarbetet mellan ideell och offentlig utan mer till förhållandet offentlig – offentlig, mot den arbetsdelning /specialisering som finns där.

”Precis, precis och då började vi diskutera i dom termerna istället för att diskutera i vems ansvar det var och så va, vi jobbar alla för samma mål då måste vi samverka..”OFF3

Ödmjukheten i ömsesidigheten framhålls också som viktig. Det är av betydelse att med utgångspunkten att båda parter bidrager med kunskap men på olika sätt och utifrån olika områden. Utgångspunkten är att parterna är jämställda

Här ett citat som beskriver ömsesidigheten och ödmjukhetens betydelse...

” IP – På något sätt känns det här med ömsesidighet som viktigt och då kommer också ödmjukhet in men också att man inte ser på sig själv som den som har något att ge bara, utan man ser sig, sätter sig på samma nivå som alla andra, att jag, oavsett hur länge jag jobbat och den nye personen har lika mycket att lära av det här samarbetet som någonsin nån annan. Jag tror att det är en bra utgångspunkt. Ungefär som när jag beskrev det här med ledaren kontra deltagaren. I det mötet är ingen behandlare/terapeut utan jag vill sätta dem på samma nivå. Man kan lära sig , båda parter kan lära sig någonting, det kan ju va ett sätt.”OFF4

4.2.8 Människan och samarbetet - Trygghet, vård, stöd

Från både de offentliga och de ideella intervjupersonerna nämns ord som trygghet, vård och stöd ofta. Förekomsten av dessa visar, tycker jag, en medvetenhet om att det inte går själv utan det behövs insatser från olika håll. Det tas till exempel upp att man måste våga prova nytt och vårda den person som skall fungera tillsammans med mig själv. Det talas om att våga lära känna varandra som i sin tur kan leda fram till en trygghet. Om det finns trygghet i en relation kan det leda till gott samarbetsklimat och kreativitet.

Det handlar om att se sin motpart eller medpart. Lära känna honom eller henne. En trygg människa vågar samarbeta. Att se det han/hon kan leda till en förståelse och möjlighet till ett bra resultat, ett samarbete.

” IP – Det är ju stödet, framförallt från NN som är drivande och har mycket erfarenhet, eldsjäl och jobbar mycket för det. Det hade nog inte gått om jag inte hade fått hjälp av honom för han har ju byggt upp ett oerhört stort kontaktnät, så han har ju väldigt många personer som han kan kontakta och så många att samarbeta med åt alla möjliga håll, det är ju guld värt för mig som är ny i det hela. Att kunna ringa eller maila honom och fråga honom om han känner”IDE1

” Jag tror att min viktigaste uppgift i det här som spindeln i nätet är att vårda dessa människor som jag har runt omkring mig... som jag försöker att samarbeta med.”IDE2

”, så att alla vågar...det är ju det här att våga ...att mötas mer, för är man inte van att umgås med personer med funktionshinder vet man inte hur man skall bete sig eller om man klarar eller om man vågar. Man vet inte vilka situationer man kommer att hamna i och likadant om har ett funktionshinder eller man har ett barn med funktionshinder, skall vi klara det här eller orkar vi att det misslyckas en gång till eller vad det nu är som ...man måste lära sig att samarbeta mer tror jag att våga, att föreningslivet vågar öppna dörren och säga att ni är välkomna till oss, att man inser betydelsen från den andra sidan...”IDE3

” IP – Man nog gå igenom förutsättningar inför samarbetet, vad kan föreningen ställa för krav på oss ifrån kommunen t ex och vad kan vi ställa upp med , hur hade vi tänkt oss detta samarbete så att man är ger ramarna inför ett samarbete och att man tar god tid på sig och diskuterar det...

I – Och den här goda tiden du nämnde den behövs för att ta ned det här på jorden ...

IP – För att få dem att känna att det här rör vi iland det är inget märkvärdigt och vi får stöd och vi kommer inte stå ensamma med en grupp här i nästa vecka till exempel. Vi får resurser runt omkring, det skall bli en bra aktivitet för de som kommer”OFF2

5 Diskussion

5.1 Resultat

De resultat som ett samarbete resulterar i beskrivs i intervjupersonerna bland annat utifrån följande exempel på lärdomar de fått. Samarbetet ger dem, här skall förstås främst de anställda inom offentlig förvaltning, en avlastning. De behöver inte genomföra allt själv. Samarbetet resulterar i att fler kan komma i åtnjutande av en aktivitet eller verksamhet. Det framhålls också att det egna arbetet blir mer intressant och får en dimension som längre tillbaka inte funnits i den här utsträckningen. En dimension som handlar om att arbeta utåtriktat mot samhället istället för som tidigare tvärtom.

Att aktiviteter anordnas och genomförs resulterar också i att de offentligt anställda ser att det som då händer är positivt. För den enskilda kan det bli något att bygga livet runt och skapar på så sätt möjlighet till ett mer självständigt liv. Vissa personer klarar eget boende som ett resultat av detta, andra stärks i sitt självförtroende eller stärks rent allmänt. Det är sådant som intervjupersonerna tycker sig se sker på grund av fritidsaktiviteternas genomförande. Det är den lärdom de drar av att samarbete, med i detta fall en ideell förening.

I Samarbetsinläring, Sahlberg o Leppilampi (2002), konstaterar författarna att de effekter som uppkommer till följd av samarbete är självkänsla, samarbetsfärdighet och motivation. Dessa effekter är det som framhålls vid sidan om att själva aktiviteten/arbetsuppgiften genomförs. Här avses alltså de som ingår i själva samarbetet, den anställde och föreningsledaren exempelvis. I mitt fall kan jag se och förstå att bland annat motivationen ökar när resultatet blir så bra som beskrivits ovan. Om självkänslan och färdigheterna för samarbetet ökar har kanske inte uttryckts så tydligt men det är mycket troligt att detta också är effekter som kan iaktas då det ofta är lyckade samarbeten som beskrivs.

Sammanfattningsvis så blir svaret på min huvudfråga om vad som lärs i ett samarbete att:

*Fler kan få del av en verksamhet

- *Det ger avlastning
- *Arbetet ges en annan dimension
- *Skapar möjligheter för den enskilde att, på sikt, leva ett självständigare liv

5.2 Förutsättningar

En av förutsättningarna för att ett samarbete skall bli bra är att ge varandra tid och stöd kan man säga. Intervjupersonerna framhåller detta på olika sätt. De talar om att samarbetet måste ges en möjlighet att genomföras genom att det blir ordentligt genomdiskuterat. Här är en aspekt på tid, att initialt ge möjlighet för eftertanke vad det är man ger sig in i ger sedan resultat i att faktiskt samarbetet genomförs. Läger parterna ned tid i början så behöver inte det uppstå några direkta oklarheter senare, åtminstone inte sådana som gör att samarbetet bryts eller avstannar alltför mycket.

Förankringen framhålls också som betydelsefull och en typ av förankring kan första stycket här beskriva men förutom detta så borde förankringen på ett plan närmare organisationen också diskuteras.

Förankringen som sker i form av dokument och viljeyttringar fastställs, vilken den offentliga verksamheten ibland är bra på. Dock är det en punkt som borde lyftas fram även på föreningsområdet. Att inte bara hantera det på ett personligt plan utan att lyfta fram det i olika sammanhang skriftliga eller i samband med styrelsemöte och liknande och på det sättet lägga en grund för detta som gynnar samarbetet på lång sikt

Stöd till varandra tas också upp som en central förutsättning. Det talas om betydelsen av ömsesidighet, att se att båda parter har något att bidra med. En bas för samarbetet är att två parter eller fler respekterar varandra och har nytta av varandra. Att vara rädd om och se båda parternas betydelse för ett lyckat resultat här också till det här med ömsesidighet.

Humble o Jansson (år) diskuterar betingelser eller förutsättningar utifrån dels objektiva och dels subjektiva utgångspunkter. I mina svar har en ganska klar svarsbild givit att det som författarna kallar yrkesidentiteten eller det som är starkare kopplat till individen har företräde framför de objektiva betingelserna, de formella strukturerna. Förutsättningarna ges dock inte endast av en aspekt utan av en kombination av båda.

Formen för samarbetet kan enligt Berggren ha flera olika utseenden. I mina intervju-utsagor berörs inte detta så mycket men jag får en uppfattning om detta när jag studerar materialet att det kan se väldigt olika ut. Därför är frågan värd att beaktas tycker jag bland annat beroende på det resonemang som förs om mål senare i diskussionen. Vissa former är former för samarbete men behöver inte innebära gemensam målsättning exempelvis utan en mer löst sammansatt form. Formen är en av förutsättningarna men betydelsen av den kan inte fördjupas ytterligare här.

Sammanfattningsvis så kan svaret på frågan om vad de inblandande behöver lära sig besvaras så här:

- *Stöd är avgörande
- *Förankring är bättre ju mer genomarbetad den är
- *Ömsesidighet, båda parter är lika betydelsefulla

5.3 Processen

Den metod som då skall leda fram till lärandet om samarbetet måste ta sin utgångspunkt i det som empirin har visat är nödvändigt att lära sig för att resultatet skall bli något att intressera sig för. Denna process skall kunna beskrivas utifrån ett personlig/individuell del samtidigt som organisationens roll behöver belysas.

Den individuella grundar sig på information som bearbetas till kunskap genom mentala processer. I den situation där intervjupersonerna hävdar att tid är viktigt i ex inledningen av ett samarbete är förhållandet likartat med den beskrivna processen, lärprocessen. Flera vittnar också om behovet av att träffas och lära känna varandra för att därefter kunna gå vidare. Det beror ju i och för sig på vad samtalet handlar om men här finns möjlighet till ett lärande. Informera varandra och själv bearbeta motpartens information till kunskap.

Den sociala inläringen tar utgångspunkten i den sociala miljö som består av skilda strukturer och processer. Här kan de olika organisationerna och dessas kultur påverka vad som händer och hur det händer. Ett exempel kan hämtas från det sammanhang som beskrivs i resultatdelen där företrädarna för förvaltningarna berättade om markant förändrade arbetsförutsättningar. Det har inneburit mycket positivt och nu är de beredda att exempelvis fungera som samordnare/administratörer istället för att som tidigare sköta allt själv. Det har skett förändringar i strukturer framförallt som lett till att det som görs nu är långt ifrån det som gjordes förut. Här är ett exempel på socialt lärande. Kanske är det möjligt att ta upp diskussionen om linjärt och revolutionärt lärande. Vad är det som har föregått nuvarande situation. Är det ett lärande som med linjär beskrivning byggs på etablerad kunskap eller var det ett tillfälle för omsvängning och det revolutionära lärandet som ej bygger på etablerad kunskap kunde utvecklas. Ja det är svårt att säga men det är stor skillnad beroende på de förändringar som gjordes framförallt i strukturer för vården.

Även från föreningsperspektivet fördes exempel fram på att arbetssättet ändrades radikalt när det upptäcktes att det inte kom några nya medlemmar till organisationen. En förändring behövdes och genomfördes. Ett lärande här som också inplanterades i organisationen och som också kan betraktas som ett socialt lärande, något som genomsyrar en organisation eller en styrelses arbete.

För att ett lärande skulle kunna starta med utgångspunkt i samarbetsinläring Sahlberg o Leppilampi (2002) måste en hel del faktorer finnas med. Det måste struktureras, planeras och byggas upp efter de principer som förs fram i deras modell. Denna är avsedd för skolsituationen och förmodligen relativt svår att anbringa på vårt exempel men ger oss många uppslag. Den är också betydelsefull då den är beforskad och visas hålla god kvalitet. Som tidigare nämnts här i diskussionen (resultatavsnittet).

Humble o Jansson diskuterar både objektiva och subjektiva inslag för ett lyckat samarbete. De subjektiva kopplar de starkare till personen och de objektiva till de mer formella till arbetsuppgiftens natur. Det som jag fastnar för här och vill belysa här är just arbetsuppgiftens natur. Den uppdelas i mål, teorier och metoder. Att dessa måste artikuleras och tydliggöras är avgörande för ett samarbete. Just så djupt har inte mina frågor kunnat komma men jag berör det i nästkommande stycken om mina slutsatser om arbetet här. Att det måste vara tydligt vad som skall ske och detta är bearbetat och förberett är något som är centralt. Det som här formar detta är då mål, en teori och metod för arbetet. Den svaga punkten här tror jag är den teoretiska grunden men förhoppningsvis är detta arbete ett steg på vägen.

Sammanfattningsvis kan svaret på frågan om hur organisationer eller dess företrädare lära sig att samarbeta besvaras så här:

*Utgångspunkten måste tas i både individ och organisation. Det är både ett individuellt ansvar och ett socialt ansvar som är närmare knutet till en större arbetsgemenskap.

*Parterna måste se helheten om samarbete skall läras vidare. Fler än en skall ta del av vad som händer

5.4 Metod

Valet av intervjupersoner och mitt förhållningssätt till arbetet med utsagorna känns relevant. Det kunde kanske gjorts på andra sätt men jag känner ändå att jag har arbetat med frågeställningen. I och med att jag inte använt mig av den engelska litteraturen, som det tydligen finns en hel del av åtminstone när det gäller Samarbetsinläring, kanske jag har missat mycket kunskap. Dock är jag glad över att jag lyckades leta fram en bok om just Samarbetsinläring. Det känns som en direktkoppling till det pedagogiska området. Den reflektionen jag kan göra beträffande det är att kanske kunde mina intervjuer skett i en situation där båda parter hade varit närvarande. Från den offentliga respektive den ideella sidan. Det skulle kunna ha inneburit en dynamisk situation, att intervjua dessa två samtidigt. Inte bara att de kan reflektera över och kommentera varandras svar utan dessutom att situationen liknar den som framhålls av Sahlberg o Leppilampi. Lär in genom att samarbeta -Samarbetsinläring. För mitt eget lärande, förståelse av hela skeendet hade det kanske varit bättre om jag gjort på det sättet. Då kan kanske sägas att teorin hade styrt mitt val av förhållningssätt att till att skaffa data.

Detta tillvägagångssätt är det som kan förklaras med hjälp av begreppet fokusgrupp. I princip säger Bryman (2002) att detta är en gruppintervju med fokus på en speciell situation. I en ordinär gruppintervju diskuterar deltagarna ur ett allmänt perspektiv de frågeställningar som tas upp.

Urvalet av intervjupersoner känns adekvat. Jag har lyckats få en balans mellan offentlig och ideell sektor samt en balans mellan män o kvinnor.

Att bearbeta materialet har skett utifrån att leta efter svar på huvudfrågorna givetvis. Nu har det inte varit helt enkelt att nå det resultatet. Jag upplevde att frågorna om lärande var ganska långt ifrån den verklighet som intervjupersonerna befann sig i. De hade helt enkelt inte funderat så mycket på samarbete och lärande. Innan intervjuerna skickade jag ut en intervjuguide med frågor och lite information (se bilaga) om vad det var jag ville ställa frågor om. Förberedelsen kunde varit ännu bättre kan jag se nu när jag tittar tillbaka. Flera av de intervjuade hade inte haft möjlighet att sätta i frågorna och jag upplever att de svar som jag erhöll kunde varit ännu mer genomtänkta. Orsaken till detta var att lärande och samarbete var diffust.

6. Avslutning

Syftet skulle kunna besvaras så här:

Eftersom samarbetet mellan två parter eller två organisationer sker där individ och organisation är inblandade behöver ett lärande utvecklas inom båda dessa områden. Alltså dels på det individuella planet och dels på det organisatoriska. Vilket lärande är det då som behöver utvecklas på det individuella planet och vilket är det på det organisatoriska eller sociala som Stein uttrycker det.

Min slutsats i denna uppsats blir att samarbetet måste ta sin utgångspunkt i reellt behov. Intervju-utsagorna berättade att bland annat att ställa frågor om vilka behov en grupp hade så kunde en utgångspunkt i den funktionshindrede få ett visst svar. I det här fallet att fritiden var ett viktigt inslag i livet. Det gällde då för de som ställt frågorna att omsätta detta och det gjorde de genom att samarbeta med ideella föreningar. Traditionellt inom sjukvården hade inte samarbete skett i så stor utsträckning utan det vanligaste var att det ordnades egna fritidsaktiviteter. Förändringar i samhället och lärdomarna att det här åstadkommer vi inte på egen hand var det som gav denna process fart.

Utsagorna beskriver också en situation där, för att överleva som organisation, samarbete startar. Det är i den situationen där föreningen inte finner några nya medlemmar utan måste ändra arbetssätt för att leva vidare. För att uppfylla sitt förenings syfte att arbeta för en bra verksamhet och medlemmar som får nytta av nedlagt arbete.

På olika sätt beskrivs här behoven vara det som får en förändring att ske. Det handlar om att tydliggöra behov och möjligheter för att skapa en läroprocess som leder framåt.

Referenser

Litteraturlista

- Andersson, Inga (1996). *Samverkan för barn som behöver*. Stockholm, Folksam
- Boklund, Ann (1995). *Olikheter som berikar, (Rapport i Socialt arbete 71/95)*. Stockholms universitet, Akademitryck AB
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber ekonomi
- Danermark, Berth, Kullberg, Christian.(1999). *Samverkan, välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund, Studentlitteratur
- Gustavsson, Bernth (1996) *Bildning i vår tid*. Stockholm, Wahlström-Widstrand
- Holme, Idar Magne, Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund, Studentlitteratur
- Humble, Kristina, Janson, Ulf (1980). *Utkast till en teori om samverkansbetingelser*. Rapport 6, PBU-utvärderingen, Stockholms läns landsting – metodutvecklingsgruppen.
- Pettersson, Ulla. (1999). *Samverkan i barnvårdsarbetet. Centrum för samverkan i Flemingsberg – en utvärdering av de tre första åren*. Stockholm. Socialstyrelsen
- Sahlberg, Pasi, Leppilampi, Asko (1998). *Samarbetsinläring*. Stockholm, Runa förlag

Svensson, Lennart (2004) *Pedagogiska uppsatser - Pedagogikämnet*. Lund, Pedagogiska institutionen

Stein, Johan (1996) *Lärande inom och mellan organisationer*. Lund, Studentlitteratur

Stenberg, Rebecca.(1999) *Organisationslogik i samverkan – konsten att organisera samverkan i en imaginär organisation av offentliga aktörer*. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Westberg, Ann-Sofie, & Nordström, Gun-Britt (2002) *Föräldrars uppfattning om den kommunala fritidsverksamheten för grundskolebarn*. (Examensarbete från programmet för social omsorg) Luleå Tekniska universitet. Institutionen för Hälsovetenskap.

Westrin, Claes-Göran (1986), Social och medicinsk samverkan – begrepp och betingelser, *Socialmedicinsk tidskrift* 7-8 , s 280-285

Sigurdson, Gertrud (1986), Samverkan möjligheter eller hinder, *Socialmedicinsk tidskrift* 7-8 ,s 364-367

SPRI – rapport

SPRI – rapport 107/1982. *Psykiatri i omvandling – psykiatriska kliniken i Ängelholm*.

Bilaga 5 Om samarbete, samarbetsproblem, gränsdragning, konkurrens, makt o ansvar.

SCB

ULF – undersökningar om levnadsförhållanden, nr 97, Funktionshindrade år 1988-1999

Göran Nordström 08/5069 50 15 (jämför även här Öie Umb-Carlsson)

Bilaga 1

Förberedelse för intervju !

Min huvudfråga är att studera lärande och samarbete....

Vad lär du dig genom att samarbeta ?

När lär du dig att samarbeta ?

Hur lär du dig att samarbeta ?

Kan du lära dig att samarbeta ?

Med utgångspunkt hos individen (dig) och den organisation du representerar.

Följande tema kommer jag att ställa frågor utifrån:

Bakomliggande faktorer – förutsättningar, ramar, måldokument etc

Målet med samverkan, vad är det ?

Själva samarbetet – det som händer eller processen kanske man kan säga

Resurserna – tid, personal , övrigt

Resultatet och det som händer därefter

Frågorna kommer att ställas med utgångspunkt för att kunna besvara inledande frågeställning (se ovan)

Utgångspunkten är funktionshinderad fritid och samarbetet mellan offentlig förvaltning och ideell förening

Stefan Andersson – studerande vid Lunds universitet